

Людмила Вовчук,
кандидат історичних наук,
ЧДУ імені Петра Могили
Олександр Тригуб,
доктор історичних наук, професор,
ЧДУ імені Петра Могили

АМЕРИКАНСЬКІ КОНСУЛИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (1829–1919 рр.)

***Анотація.** Російсько-американські відносини беруть свій початок з XVIII ст. Встановленню офіційних дипломатичних відносин між Росією та США передували багатолітні та плідні контакти у різних сферах і на різних рівнях. Це і перші зв'язки американських учених з петербурзькими, і прямі торгівельні контакти, які почали розвиватися після 1783 року.*

Досить важливе значення у російсько-американських відносинах відіграв договір про торгівлю та навігацію, який був підписаний у Санкт-Петербурзі 18 грудня 1832 року міністром закордонних справ Росії К. Несельроде та американським посланцем Д. Б'юкененом.

Зважаючи на підписаний документ, США прагнули збільшити товарообіг між країнами. Оскільки Одеса була найбільшим портовим містом півдня Імперії та враховуючи порто-франко, яке діяло з 1820 року, США у 1929 р. запроваджують консульство в Одесі, тим самим даючи початок розвитку дипломатичних відносин Південної України з США.

Упродовж з 1832–1914 рр. в Одесі діяло 10 консулів та 7 віце-консулів, які перебуваючи на посаді стимулювали розвитку відносин між США та Російською імперією, піклувалися про американських підданих, які проживали в Одесі, а також повідомляли про внутрішню ситуацію у регіоні.

***Ключові слова:** дипломатичні відносини, консул, консульство, Російська імперія, США, Південь України.*

Сучасний стан розвитку української історичної науки обумовлює необхідність комплексного дослідження історії дипломатичних зв'язків України з іншими країнами, серед яких важливе місце займають відносини із Сполученими Штатами Америки періоду Російської імперії, які формувалися в умовах складного етапу світового розвитку, конфронтаційної політики на міжнародній арені.

Питання дипломатичних зв'язків Південної України із США періоду 1832–1919 років належить до маловивчених проблем. Однак, деякі аспекти визначеної теми дослідження знайшли своє відображення у роботах сучасних дослідників. Досить важливою є праця американського ученого-історика, спеціаліста з історії Північного Причорномор'я П. Херліхі, яка досліджуючи основні причини становлення та розвитку Одеси і механізми формування взаємовигідних торгово-економічних зв'язків міста з сусідніми регіонами та країнами, частково розглядає роль і значення іноземних консулів, у тому числі консулів США: Джона Раллі, Тімоті Сміта й ін., у формуванні дипломатичних відносин між Південною Україною й іншими країнами [18, с. 26].

Досліджуючи дане питання, потрібно звернути увагу на монографію провідних спеціалістів з українсько-грецьких культурних та економічних відносин О. Слюсаренко та Н. Терентієвої, які згадують про діяльність першого

американського консула в Одесі Джона Раллі (зустрічається як Янніс, Іван), який за походженням був греком [25].

Не менш важливе значення у розгляді даної тематики мають праці краєзнавчого характеру Г. Чередниченко, яка, висвітлюючи роль іноземних консульств у Миколаєві та їх значення у розвитку міста, побіжно згадує про відкриття американського консульства у місті [28, с. 29]. Недостатня розробка даного питання й актуалізація проблеми для сучасного розвитку країни й обумовлюють необхідність вивчення досвіду дипломатичних зв'язків південноукраїнських територій із Сполученими Штатами Америки.

Російсько-американські відносини беруть свій початок з XVIII ст. Позиція Росії у період війни США за незалежність 1775–1783 рр., а саме відмова надіслати 20-тисячний корпус для придушення повстання підданих англійського короля Георга III у Північній Америці й особливо проголошення 28 листопада (10 березня) 1780 р. «озброєного нейтралітету», сприяла дипломатичній ізоляції Англії та допомогла створенню сприятливої міжнародної ситуації для успішної боротьби Сполучених Штатів проти метрополії.

В умовах загострення відносин США з Англією та Францією, які досить грубо порушували нейтральні права американців, вашингтонський уряд був зацікавлений у прориві своєї ізоляції і тому шукав зближення з Російською імперією. Після нападу 22 липня 1807 року британського фрегата «Леопард» на американський «Чесалик» Т. Джефферсон переконався, що Росія була найбільш дружньо налаштованою до них країною з усіх існуючих, тому, як зазначав сам Джефферсон, співпраця з Росією буде досить вигідною для них.

У вересні 1807 року американський посланник у Лондоні Дж. Монро в бесіді з російським уповноваженим повідомив про бажання Президента, щоб Олександр I назначив свого дипломатичного представника до Сполучених Штатів. Принципова згода на встановлення дипломатичних відносин була у Петербурзі одразу погоджена, але обмін офіційними представниками відбувся дещо пізніше. Назначений Т. Джефферсоном на посаду посланника до Росії У. Шорт не був ухвалений сенатом і перший американський посланник Дж. А. Адамс прибув до Росії лише восени 1809 року. У свою чергу, російський посланник Ф. П. Пален відправився за океан вже у квітні 1810 р. й у червні вручив свої вірчі грамоти Дж. Медісону (з липня 1809 року у Філадельфії в якості генерального консула був А. Я. Дашков, який у той же час виконував обов'язки повіреного у справах).

Встановленню офіційних дипломатичних відносин між Росією та США передували багатолітні та плідні контакти у різних сферах і на різних рівнях. Це і перші зв'язки американських учених з петербурзькими, і прямі торгівельні контакти, які почали розвиватися після 1783 року, а також добре відоме листування між Олександром I та Джефферсоном на початку XIX ст.

Після відкриття Північно-Західного узбережжя Америки експедицією В. Берінга та А. Чирікова у 1741 р. підприємницькі сибірські купці та промисловці почали систематично споряджати експедиції на Алеутські острови, де були засновані і перші російські поселення. Пізніше 8 (19) липня 1799 року, Павло I підписав указ про заснування Російсько-американської компанії (РАК) і затвердив «правила» та «привілеї», які надавали їй монопольне право на Північно-Західному узбережжі Америки.

У подальшому зближенню обох країн сприяв розвиток наприкінці XVIII ст. та на початку XIX ст. взаємовигідної торгівлі, особливо розквіт російсько-

американської торгівлі настав після відміни ембарго у 1807 р. та встановленню дипломатичних відносин у 1809 році. В умовах континентальної блокади, яка проводилася наполеонівською Францією, американські кораблі стали регулярно відвідувати російські порти. Так, у навігацію 1810 р. у російські порти прибуло близько 200 суден під прапором США [20, с. 270-275].

У 1811 році експорт США до Російської імперії досяг 6,8 млн. дол. Основними статтями американського експорту були бавовна, цукор, кава й ін. Із Росії до Америки доставляли залізо, льон, вироби мануфактурної промисловості й ін.

Розрив відносин Російської імперії з Англією після Тільзіту та суперництво між країнами у Середній Азії, на Близькому та Далекому Сході посилив зацікавленість російського уряду у співпраці зі Сполученими Штатами, які, незважаючи на свій слабкий розвиток, розглядалися як одна з основних противаг світовій гегемонії Великої Британії. У більшій мірі у взаємному зближенні були зацікавлені самі Сполучені Штати, які на той час мали досить загострені відносини з Францією й Англією [21, с. 146].

17 квітня 1824 року, після недовгих переговорів, у Санкт-Петербурзі між країнами була підписана перша російсько-американська конвенція про судноплавство у Тихому океані. Зі сторони Росії був міністр закордонних справ К. Несельроде та Полетик, а США представляв посланник Г. Міддлтон.

Суть даної конвенції полягала у визначенні кордонів російської власності у Північній Америці. У результаті кордон між країнами був встановлений по 54°40' пн.ш.; росіяни зобов'язувалися не селитися південніше, а американці – північніше від цієї лінії. Особливо США досить завзято домагалися свободи торгівлі та рибної ловлі у північно-західних берегів Америки. З метою збереження дружніх відносин і продовження співпраці із США, Росія пішла на поступки: рибна ловля та плавання вздовж берегів по Тихому океані були оголошені на 10 років відкритими для обох держав. Але, не дивлячись на це, американці не припинили своєї експансіоністської політики на тихоокеанській Півночі, що у кінцевому результаті стало однією з причин продажу Аляски [19, с. 78-79].

Досить важливе значення у російсько-американських відносинах відіграв договір про торгівлю та навігацію, який був підписаний у Санкт-Петербурзі 18 грудня 1832 року міністром закордонних справ Росії К. Несельроде та американським посланником Д. Б'юкененом.

Питання про укладення торгового договору поставало неодноразово. Американець Ф. Дейн, який відвідав Санкт-Петербург у 1781–1783 рр., мав інструкцію у випадку доброзичливого прийому поставити питання про укладання договору про дружбу та торгівлю. Але з різних причин укладання договору відбулося пізніше, хоча на початку торгівельні відносини між країнами розвивалися без будь-яких перепон [20, с. 304].

Зважаючи на підписаний документ, США прагнули збільшити товарообіг між країнами. Оскільки Одеса була найбільшим портовим містом півдня Імперії та враховуючи порто-франко, яке діяло з 1820 року, США у 1929 р. запроваджують консульство в Одесі, тим самим даючи початок розвитку дипломатичних відносин Південної України з США.

Консули того часу, як правило, були торговими агентами урядів різних держав, тому на цю посаду часто призначалися одеські купці, які мали гарну репутацію та не перебували під судом і слідством, що перевірялося одеським

поліцеймейстером [24, с. 75]. У 1829 р. на посаду першого американського консула в Одесі був призначений судовласник з Нью-Йорка Чарльз Райнд (Рінд) (11.02.1779-31.03.1857) [17, с. 154]. Він прибув до Одеси у 1830 році. Одеса на той час стрімко розвивала свої економічні можливості та торговельні відносини, що сприяло розвитку комерційних відносин із американською стороною. Першим завданням нового консула було укладання торговельної угоди з Османською імперією, аби отримати дозвіл для американських суден на прохід протоками Босфору та Дарданелли.

Виконавши свою місію, у 1832 р. Чарльз Райнд рекомендував на посаду консула російського підданого Джона Раллі, якого характеризував Держдепартамент США як кандидата «багатого та достойного».

Джон Раллі народився на острові Хіос 3 листопада 1785 року і за походженням був греком. Залишивши у 1827 році Лондон, Джон (грецькою – Занніс) переїздить до Одеси та засновує там одеську торгівельну компанію Раллі (яка переважно займалася зерноторгівлею). У 1846 р. торговий оборот компанії перевищив півтора мільйони рублів, що свідчить про значний статус цієї компанії у регіоні та за кордоном. Раллі був віце-президентом комерційної ради.

Будучи американським консулом, він досить компетентно виконував свої обов'язки. До основних функцій консула того часу входило сприяння розвитку торгівлі та мореплавству між країнами, інформувати уряд США про економічну та політичну обстановку в країні чи районі перебування, а також вони повинні були опікуватися про інтереси своїх юридичних і фізичних осіб, які перебували у Росії й у потрібних випадках надавати їм відповідний захист [26, с. 125]. Згідно Всеросійського перепису населення на 1897 рік в Одесі проживало 36 американських підданих. Нажаль встановити чим вони займалися у певній мірі складно, тому що у графі «рід заняття» вони фігурують разом з англійцями [26, с. 125]. Проте, можна припустити, що як і більшість іноземних громадян Одеси, вони займалися торгівлею різного роду товарами.

Депеші Раллі у Вашингтон були завжди інформативними та написані гарною англійською мовою. Він першим повідомляв американський уряд про комерційні перспективи для американських торгових судів у Чорному морі, підкреслюючи вигідність доставки колоніальних товарів безпосередньо у порти імперії. Надіслану ним інформацію, він отримував від своїх філіалів у Ростові, Таганрозі й інших азовських містах, а також із своїх багаточисленних джерел на Заході. Прикладом його комерційної інтуїції може послугувати його порада Сполученим Штатам збільшити поставки зерна до Європи під час Кримської війни, скориставшись ембарго, яке було накладене на експорт зерна російським урядом: «Справжні обставини можуть бути з користю використані США, звідки значні потоки хлібних зернових можна експортуватися до Європи» [26, с. 153].

У 1857 році американський уряд спробував заборонити своїм закордонним консулам займатися приватною комерційною діяльністю. Раллі був одним із консулів, який виступив проти цього рішення. Написавши листа Президенту Б'юкенену, він наголосив на тому, що він займається торгівлею багато років, має торгові компанії не лише в Одесі, а також в Англії, Франції, Туреччині, Персії, Іст-Індії. Для того, щоб зберегти свою посаду (яка давала йому можливість займати відповідне положення серед еліти міста, носити мундир і шпагу в святкові дні, а також забезпечувати йому відповідні привілеї [26, с. 153]), Раллі був ладен відмовитися від платні, але у жодному разі не від своєї комерційної діяльності. Він

нагадав Президентові про дружбу з ним його батька, коли вони разом були у правлінні товариства Св. Жаме. До прохання Раллі прислухалися, однак невдовзі, у 1859 році, Джон Раллі помер. Його дружина переїхала до Парижу, де у 1873 р. померла у Ліворно [18, с. 99].

Єдиний син Джона Стефан залишився в Одесі і служив американським віце-консулом з 1854 р. до смерті батька, після чого виконував обов'язки консула до приїзду нового консула у 1861 р.

У другій половині 1861 р. з Вермонту прибув новопризначений консул США в Одесі Тімоті Сміт, який займав цю посаду протягом 1861–1875 рр. [4, с. 10; 2, с. 98].

Протягом усього періоду перебування на посаді консула, Т. Сміт, як і Дж. Раллі, надалі стимулював розвиток відносин між США та Російською імперією, піклувався про американських підданих, які проживали в Одесі, а також повідомляв про внутрішню ситуацію у регіоні. Так, він неодноразово надсилав інформацію про розвиток Одеси: «Значна кількість готелів і приватних помешкань, необхідних для розміщення зростаючого населення, стимулює будівельну діяльність і неймовірно збільшила ціни на власність і на оренду. Все рухається та метушиться і просувається вперед» [1, с. 99-100; 3, с. 112-113]. Повідомляв також і про розвиток торгівлі на південноукраїнських землях і про перспективи для США.

У 1876–1882 рр. посаду консула США займав американський підданий Ліндер Дайер [18, с. 186], який виконував ті ж функції й обов'язки як і його попередники.

Потрібно звернути увагу, що з метою зменшення навантаження на консула, у 1882 р. США відкривають в Одесі постійну посаду віце-консула, яку зайняв американський підданий Джон Фолкман (1882–1896 рр.), у той же час консулом було назначено професійного дипломата, консула у Трінідаді Фултона Пола (1882–1884 рр.), який також був громадянином США з Нью-Йорку [5, с. 91; 6, с. 191].

З 1885 року уряд США назначив своїм американським консулом в Одесі Джорджа Скотта, який пробув на цій посаді всього один рік [7, с. 130; 8, с. 83].

Довготривалий час – 1887–1907 рр., консулом США був Томас Хінан (у російськомовних документах досить часто зустрічається як Генау чи Генан) [9, с. 216], який у 1901 р. мав звання нештатного консула [10, с. 218; 12, с. 188]. Він зарекомендував себе досить відповідальним і талановитим дипломатом. За час перебування на посаді Т. Хінана, на посаді віце-консула змінилася низка осіб: Й. Фолькман, Герман Руїжи, Чарльз дю Буше, Альфред Сміт.

У 1908 р. Хінана змінив Дж. Х. Граут, який пробув на цій посаді до 1913 р., а віце-консулом був Альфред В. Сміт [11, с. 243; 27, арк. 3], а з 1914 р. посаду консула займав Девід Джон Ховелс (у російський джерелах – Девід Джон Георгійович Говельс), якого у 1914 р. перевели на посаду віце-консула.

У 1915–1918 рр. американським консулом був Джон Альфредович Рей [13, с. 272; 14, с. 304], а віце-консулом пізніше, у 1917 р. було призначено Джона А. Ембрі. Враховуючи події на тогочасній міжнародній арені, а саме: перебіг подій Першої Світової війни та Більшовицька революція (1917 р.), у своїх звітах до уряду США Дж. Рей неодноразово повідомляв про різноманітні місцеві заворушення, гуманітарні операції й інші місцеві події, які на його погляд вимагали особливої уваги. Так, 14 листопада 1917 року він направив телеграму до Секретаріату США, в якій повідомляв, що ситуація у місті залишається незмінною, оскільки революційний комітет Одеси не може погодитися співпрацювати з місцевою владою. Інший яскравий приклад – це телеграма Рея, яка була направлена

18 грудня 1917 року та стосувалася повідомлення щодо гуманітарної допомоги сільському населенню Південної Росії, яке на той час потерпало від голоду. Дана телеграма містила повідомлення і про закриття банків, про позиції українського уряду, про ситуацію населення у цілому [15, с. 291; 16, с. 63].

Після підписання Брестського миру 1918 р., складовою частиною якого був союзний договір УНР з країнами Четверного союзу, українські землі були окуповані німецько-австро-угорськими військами і всі консули, що представляли країни Антанти чи їх союзників, залишили УНР. Відповідно, з ними на початку 1918 року залишили Південну Україну й американські дипломати.

Протягом XIX ст. торгово-економічні відносини Південної України з США досягли значного розвитку. У результаті уряд США, з метою розширення сфер діяльності, вирішив відкрити віце-консульство у Миколаєві, який на той час був досить розвиненим містом і мав найбільший у Російській імперії корабельний бізнес зерна, марганцевої руди та вугілля, а також найглибші гавані, зернові елеватори та сприятливі зернові тарифи [30, с. 648, 653, 671]. У 1874 році Альфонс Альберт Дешович був призначений на посаду американського консульського агента (на момент його відсутності функції виконував австро-угорський консул Людвіг Лукіч Кулісіч (1868–1888 рр.) [22], але дана посада довго не проіснувала. У 1919 р. діяло Миколаївське віце-консульство США, куди було призначено І. Торн-Лісона, який у той же час, у зв'язку з періодом соціальних потрясінь і строкатої картини зміни влади у місті, управляв одночасно англійським, французьким, бельгійським, шведським і нідерландським консульствами [18, с. 222].

Протягом XIX – на початку XX ст. російсько-американські дипломатичні відносини, куди активно був втягнута Південна Україна, досягли значного розвитку, у результаті чого, урядом США було відкрито консульства у провідних портових містах – Одесі та Миколаєві. Активна співпраця між країнами дозволили створити на Півдні України сприятливу економічну кон'юнктуру для швидкого збагачення та виведення її на міжнародну арену. Такий перебіг дипломатичних відносин між Росією та США посприяв подальшій співпраці між ними. У сучасний період розвиток двосторонніх україно-американських відносин став більш динамічним і має значні можливості для подальшого розвитку взаємин у політичній, економічній і культурній сферах і врахування історичного досвіду буде сприяти дружнім відносинам на сучасному етапі.

* * *

Дипломати США в Одесі

<i>Консули</i>	<i>Віце-консули</i>
1. Чарльз Райнд (Charles Rhind), 1829–1831	
2. Джон Ралі (John Ralli), 1831–1859	Стівен Ралі (Stephen Ralli), 1854–1861
3. Джон Д. Арнольд (John D. Arnold), 1861	
4. Тімоті К. Сміт (Timothy C. Smith), 1861–1875	Стівен Ралі (Stephen Ralli), 1874
5. Ліндер Дайер (Leander Dyer), 1876–1882	

6. Фултон Пол (Fulton Paul), 1882–1884	Йоганн Герман Фолькмана (Johann Hermann Volkmann), 1882–1896
7. Джордж Скотт (George Scott), 1885–1886	
8. Томас Е. Хінан (Thomas E. Heenan), 1887–1907	Герман Руїжи, 1901, Чарльз дю Буше (Charles W. du Bouchet), 1902–1905
	9. Джон Г. Граут (John H. Grout), 1908–1913
10. Девід Джон Ховелс (David John Howells), 1913–1914	
10. Джон А. Рей (John A. Ray), 1915–1918	

Література

1. Адрес-Календарь. Высокосный год. Издаваемый от канцелярии Новороссийского и Бессарабского генерал-губернатора на 1872 год. – Одесса, Типография П. Францова, 1871 – VI+204+176+74 с.
2. Адрес-Календарь Издаваемый от канцелярии Новороссийского и Бессарабского генерал-губернатора с картой жизненных дорог российской империи на 1871 год. – Одесса, Типография П. Францова, 1870. – 148+156+50 с.
3. Адрес-Календарь Издаваемый от канцелярии Новороссийского и Бессарабского генерал-губернатора на 1874 год. – Одесса, Типография П. Францова, 1873. – IV+180 с.
4. Адрес-Календарь Одесского градоначальства на 1864 год. – Одесса, Русская типография, 1863. – 396+42+VI+29 с.
5. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1877 год. – Одесса, Русская типография, 1876. – 116+XIX с.
6. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1881 год. – Одесса, Русская типография, 1880. – 207 с.
7. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1882 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского военного округа, 1882. – 188 с. + Дополнение к Адрес-Календарю на 1882 год. Переписи, происшедшие по 1-ое августа 1882. – Одесса, Русская типография Исаковича, 1882. – 21 с.
8. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1884 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского военного округа, 1884. – 288 с.
9. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1885 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского военного округа, 1885. – 402+XXX с.
10. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1888 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского военного округа, 1887. – 418+XXXXXII+10+IV с.
11. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1901 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского округа, 1901. – XVI+349+195 с.
12. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1891 год. – Одесса, Типография Штаба Одесского военного округа, 1890. – LIV+543 с.
13. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1911 год. – Одесса, Издание «Ведомостей Одесского градоначальства», 1911. – 439+XCI+68 с.
14. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1912 год. – Одесса, Издание «Ведомостей Одесского градоначальства», 1912. – 494+XLIII+78 с.

15. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1915 год. – Одесса, Издание «Ведомостей Одесского градоначальства», 1915. – 491+LXI+64 с.
16. Адрес-Календарь Одесского Градоначальника на 1917 год. – Одесса, Издание «Ведомостей Одесского градоначальства», 1917. – 132+CLXVIII+60 с.
17. Болхавитинов Н.Н. Заключение торгового договора между Россией и Соединенными Штатами (1832). / Николай Николаевич Болхавитинов // История СССР. – 1974. – №1. – С.153-167.
18. Герлігі П. Одеса. Історія міста, 1794-1914 / Патриція Герлігі. – К.: «Критика», 1999. – 382 с.
19. Дипломатический словарь. В трех томах. – М.: Издательство политической литературы, 1964. – Том III. – 559 с.
20. Історія США. В чотирьох томах. – М.: Видавництво «Наука», 1983, Том I. – 676 с.
21. История Внешней политики России. Вторая половина XIX века (от Парижского мира 1856 г. до русско-французского союза). – М.: Междунар. отношения, 1999. – 384 с.
22. Николаевский вестник. – 1874. – 13 августа. – №92.
23. Новороссийский календарь на 1891 год. Издаваемый Одес.-м Городским Обществ. Управлением при Городкс. Публичной биб.-ке. – Одесса, «Экономическая» типография, 1890. – 320+164+211+IX с.
24. Плесская-Зебольд Э.Г. Одесские немцы 1803–1920: – Научно-популярное издание / Эльвира Германовна Плесская-Зебольд. – Одессика: изд-во «ТЭС», 1999. – 520 с.
25. Слюсаренко О., Терентьева Н. Торгово-економічні зв'язки України і Греції: історичні традиції та сьогодення. – К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2005. – 384 с.
26. Херлихи П. Европейский город Черноморья. очерки истории Одессы XIX века / Патриция Херлихи. – Одесса: Изд-во «Optimum», 2009. – 323 с.
27. ЦДІАК, Ф. 385 «Одесское жандармское управление, 1839-1917 гг.», оп.1, спр. 444 «1894 года по описи №4 Одесского жандармского управления с перепискою несостоявшегося значения, 6 января 1894 год. – 13 сентября 1894 год». – 167 л.
28. Чередниченко Г. Иностранные консульства в Николаеве как культурно-историческое явление XIX-XX столетий // Краєзнавчий альманах. – Миколаїв, 2004. – №1.
29. Чередниченко Г. Консульський квартал // Николаевские новости – 2004. – 24-28 мая – С. 3.
30. Papers relating to the Foreign Relations of the United States. 1918. Russia (in three volumes). Volume II. – Washington: United States Government Printing Office, 1932. – 706 p.

Ludmyla Vovchuk, Ph.D. in History, Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine.

Oleksandr Tryuhub, Doctor of History, Professor, Petro Mohyla Black Sea state University, Mykolaiv, Ukraine.

AMERICAN CONSUL IN THE SOUTHERN UKRAINE

Abstract. Russian-American relations are back to the XVIII century. Longstanding and fruitful contacts in various fields and at various levels contributed to establishment of official diplomatic relations between Russia and the United States. This is the first communications of American scientists with St. Petersburg, and direct trade contacts, which began to develop after 1783, as well as the well-known correspondence between Jefferson and Alexander I in the early nineteenth century.

In a further rapprochement of the two countries contributed to the development of the late eighteenth century and in the early nineteenth century mutual trade, especially the flowering of Russian-American trade embargo followed the withdrawal in 1807 and the establishment of diplomatic relations in 1809.

During the continental blockade, American ships began regular visits to Russian ports. Thus, the navigation in 1810 200 ships under the US flag came in Russian ports.

A treaty of commerce and navigation, which was signed between Russian Empire and the USA in St. Petersburg December 18, 1832, had a very important sense in the development country's relatives. This treaty was signed by Russian Foreign Minister K. Nesselrode and US ambassador J. Buchanan.

The US sought to increase trade between the countries, when country signed this document. Since Odessa was the largest port city south of the Empire and given free port, which operated from 1820, the United States in 1929 established Consulate in Odessa, thus giving rise to the development of diplomatic relations with the US and Southern Ukraine.

During 1832–1914 in Odessa there were 10 consuls and vice consuls 7 that being as stimulate the development of relations between the US and the Russian Empire, cared about American subjects who lived in Odessa and reported on the internal situation in the region.

Active cooperation between the two countries helped to create the South of Ukraine favorable economic conditions for the rapid enrichment and output it on the international scene. Such a course of diplomatic relations between Russia and the US contributed to further cooperation between them.

Key words: *diplomatically relations, consul, consular, Russian empire, USA, South of Ukraine.*

УДК 327 (73+477)

Годлюк Альона,
кандидат політичних наук, науковий співробітник,
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАНУ»

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО В ФОРМАТІ ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ І США

Анотація. У статті здійснено спробу аналізу процесу становлення, розбудови та сучасних тенденцій стратегічного партнерства між США та Україною. Досліджуються основні тенденції розвитку двостороннього стратегічного українсько-американського партнерства в контексті долучення України до інтеграційних процесів з Європейським союзом, окупації Російською Федерацією Криму та українсько-російського збройного конфлікту у східних регіонах Донбасу, з урахуванням факту, що Сполучені Штати залишаються провідною країною в системі міжнародних відносин і одним з основних стратегічних партнерів Європейського Союзу та інших країн, що проводять розбудову демократії, зокрема України. Увага акцентується на міжурядовому співробітництві в різноманітних сферах, міжнародній, дипломатичній економічній та військовій підтримці України Сполученими Штатами Америки в означений період, автор детально розглядає та аналізує договірно-правову базу українсько-американських відносин, яка охоплює широкий спектр галузей двостороннього міжнародного співробітництва, в т.ч. торговельно-економічну, науково-технічну, гуманітарну, правоохоронну, безпекову та ін. і визначає основні пріоритети стратегічного партнерства. Також, підкреслюється необхідність розвитку стратегічного комплексного та паритетного партнерства між Україною, США і ЄС задля стабілізації ситуації та припинення війни на Сході України, а також задля повернення анексованої території півострова Крим.

Ключові слова: *стратегічне партнерство, конфлікт, євроінтеграція, США, Україна, «український кокус».*

Беззаперечним фактом є те, що Сполучені Штати залишаються провідною країною в системі міжнародних відносин і одним з основних стратегічних партнерів Європейського Союзу та інших країн, що проводять розбудову демократії, зокрема України, Грузії та ін. Серед головних напрямків стратегічного партнерства України можна виділити економічну, політичну та військову сфери. Зокрема Україна проводить політику тісного співробітництва із Сполученими Штатами, розвиваючи програми співпраці, які були обумовлені договірно-правовою базою. Договірно-правова база українсько-американських відносин складає 144 міжнародних документів, в т.ч. 128 чинних міжнародних договорів, укладених між Україною та США. Договірно-правова база двосторонніх відносин